

Jokelan kansalaisopisto 31.1.2006

yleisöluento

J. V. Snellman – suomalaisuuden kivijalka

Johan Vilhelm Snellman (1806–1881) opiskeli Helsingin yliopistossa ja valmistui filosofia pääaineenaan 1830-luvulla eli hän on filosofi. Sillä alalla hän ryhtyi myös opettamaan akateemisesti ja luomaan mainetta kirjallisilla töillään, myös ulkomailla. 1840-luvulla Snellman siirtyi Kuopioon koulunopettajaksi ja lehtimieheksi. Muutto merkitsi näennäistä syrjäänvetäytymistä, mutta Kuopiossa perustamansa, uusia uria aukoneen Saima -lehden kautta Snellmanista päinvastoin tuli kansallisen keskustelun merkkihahmo tai päänavaaja. Snellmanin toiminta suomalaisuuden ja suomen kielen puolesta alkoi näkyvästi juuri Saiman palstoilla.

1850-luvulla Snellmanin nimitettiin professoriksi, 1860-luvulla senaattiin eli nykyistä hallitusta vastaavaan elimeen, tehtävään jota nykyisin vastaisi lähinnä valtiovarainministerin virka. Snellmanista tuli siis poliitikko ja valtiomies, ja vaikka hän jäi varsin pian pois senaatista, poliittiseen keskusteluun hän osallistui lehtien palstoilla ja myös valtiopäivämiehenä kuolemaansa saakka.

Snellman on siis filosofi ja poliitikko, molempia. Sinänsä ei ole harvinaista, että tieteen alalla toiminut ihminen siirtyy politiikkaan tai toimii molemmissa yhtäaikaan, mutta Snellmanin kohdalla filosofia ja käytännön yhteiskunnallinen toiminta muodostavat harvinaisen ehyen kokonaisuuden. Vaikka hän oli filosofi, hän ei luonut kovin paljoa puhtaasti akateemista tiedettä vaan hänen filosofiansa oli juuri soveltamista, yhteiskunnallista toimintaa.

Snellmanin maine suomalaisena ”suurmiehenä” perustuu kuitenkin enemmän hänen poliittiseen työhönsä. Hänen vaikutuksensa osuu 1850-luvulla käynnistyneeseen voimakkaaseen yhteiskunnalliseen murrokseen, aikaan jolloin Suomesta alkoi nopeasti muodostua nykyaikainen, moderni maa. Snellmanin kädenjäljet näkyvät muun muassa sellaisissa asioissa kuin koululaitoksen kehitys, sanomalehdistön synty, teollisuuden ja uudenaikaisen talouselämän nousu, rautateiden eli nykyaikaisten liikenneyhteyksien synty, pankkilaitoksen synty eikä vähiten oman rahayksikön, suomen markan saaminen omaksi itsenäiseksi valuutakseen. Ehkä suurin ja tärkein hänen aikaansaannoksistaan oli kuitenkin suomen kielen saaminen tasa-arvoiseksi kieleksi ja viralliseksi kieleksi ruotsin rinnalla.

Itse asiassa Suomi jossain merkityksessä vasta tuolloin syntyi. Siihen asti Suomi oli ollut erilaisten alueiden muodostama hyvin hatara kokonaisuus. Snellmanin aikana Suomesta alettiin yhä selvemmin luoda omaa kokonaisuutta. 70 vuotta sen jälkeen, kun tämä suomalaisuusaate alkoi selvästi nousta, Suomesta tuli itsenäinen.

Mutta 1800-luvulla Suomi oli suuren unionin osa ja oli hyvin epäselvää, mitä sellainen asia kuin Suomi oikein on.. Onko se jokin oma yksikkönsä, onko olemassa jotain sellaista asiaa kuin suomalaisuus ja suomalainen kulttuuri, pitääkö tai tarvitseeko sellaisia asioita ollakaan. Ovatko ne jotain häviäviä asioita, onko niillä mitään tulevaisuutta, onko Suomi ja suomalaisuus jotain suurempiin naapureihin ja yleisiin unioneihin häviävää.

Nämä kysymykset ovat jälleen hyvin ajankohtaisia. Ja ajankohtainen on myös se näkökohta, josta käsin Snellman tarkasteli kaikkia näitä asioita. ”Suomi ei voi mitään väkivalloin, sivistyksen voima on sen ainoa pelastus”, kuuluu eräs Snellmanin paljon siteerattu lause. Sivistys, kansallinen kulttuuri, oli hänen mukaansa se voima, jolla Suomi voisi menestyä ja jonka turvin sillä olisi annettavaa myös muulle maailmalle. Sivistys on yhtä aikaa kansakunnan ja yksilön perusasia. Sivistys ei ole jotain muodollista oppineisuutta tai tiettyä ulkonaista käytöstä vaan se on ihmisyyden toteutumista, ihmisen itsetietoisuuden kasvua. Ja Snellmanilla tämä sivistys on nimenomaan toiminnallinen käsite, se ilmenee yksilön oman oivalluksen pohjalta nousevassa toiminnassa yhteisen hyväksi.

Eero Ojanen